

Výběr z nově vydaných titulů¹

Olga Čejková, FF MU, Ústav religionistiky
e-mail: 341649@mail.muni.cz

**Tibor Sedláček (2017). *Doklady raného náboženstva Churritov v starovekom Urkeši*. Brno: Masarykova univerzita.
ISBN: 978-80-210-8753-8**

Nejvíce dokladů umožňujících poznat náboženství churritské populace, obývající v minulosti regiony starověkého Předního východu, pochází z 2. tisíciletí před n. l. Už méně je však probádané rané období churritských dějin a jejich náboženských představ, které je možné datovat do 3. tisíciletí před n. l. Kniha mapuje tuto etapu prostřednictvím materiální kultury a písemných pramenů z lokality Tell Mózán, na území které se ve starověku rozprostíralo město Urkeš. Důležitým doplňkem tohoto postupu jsou i data z jiných oblastí. Je zřejmé, že v Urkeši měly výrazné zastoupení nejstarší známé churritské kulturní prvky, i když zanedbatelné nejsou ani vlivy akkadské. Na základě doposud učiněných objevů jsou identifikovány náboženské prvky spojené s městem a je poukázáno na ty, které je možné charakterizovat jako churritské.

**Peter L. Berger (2017). *Pozvání do sociologie*. Brno: Barrister & Principal.
ISBN: 978-80-7364-062-0**

Kniha amerického sociologa Petera L. Bergera patří dnes již mezi klasické práce a na mnoha světových univerzitách je doporučována studentům jako nejlepší úvod do sociologie. Byla přeložena do řady světových jazyků a je oblíbenou četbou nejen studentů, ale také kvalifikovaných sociologů. Kniha vychází v českém jazyce ve čtvrtém vydání.

**Calin Andrei Mihalescu (2017). *O fikci nově: teorie fikčnosti, naratologie a poetiky*. Praha: Academia.
ISBN: 978-80-200-2661-3**

Dílo vydané v roce 1960 představovalo a dodnes představuje jeden ze zásadních souborů věnovaných problematice fikce v literatuře a umění. Obsahuje pečlivě vybrané statě předních světově uznávaných vědců zabývajících se teorií fikce a narativem. Kniha je rozdělena do šesti částí; vedle poslední z nich, věnované zhodnocení Doleželova díla v kontextu mezinárodní literární vědy, si tematicky všimají problémů spojených se vztahem fikce a filozofie, modelovosti, žánrovosti a genderové perspektivy, vztahu fikce a historicity a poetiky. Editorům se podařilo oslovit pestrou řadu předních světových osobností (namátkou Ruth Ronenová, Nicholas Rescher, John Woods, Cesare Serge, Pierre Oullet, Uri Margolin, Didier Coste, Peter Steiner, Umberto Eco, Ladislav Matějka, Thomas Pavel ad.).

¹ Texty anotací jsou převzaty od nakladatelů a oficiálních distributorů knih. Redakčně upraveno.

Ctirad V. Pospíšil (2017). *Zápolení o pravdu, naději a lidskou důstojnost*. Praha: Karolinum.

ISBN: 978-80-246-3441-8

Nová monografie Ctirada V. Pospíšila přináší podstatné rozšíření předchozích výzkumů v oblasti vztahů katolické teologie k poznatkům přírodních věd v minulém a předminulém století. V první části autor představuje poměr dobové teologie k astronomii a neshledává zde sebemenší konflikt. Druhá část pojednává o postoji teologie k evoluci v oblasti fauny a flóry. I zde se rýsuje značná otevřenost k faktu evoluce, nikoli však k jejímu materialistickému pojetí.

Hlavní třecí plochou byla vize evolučního vzniku lidstva, která vyvolávala bouřlivé diskuse nejen v oblasti teologie, ale také mezi představiteli jiných vědních oborů. Autor zachycuje nejen postoje českých teologů, ale také těch, kdo tuto koncepci vzniku lidstva propojovali s křesťanskou teologií stvoření a antropologií již od posledních desetiletí 19. století a na počátku století dvacátého.

V českém prostředí doposud zcela nezpracovaná tematika s řadou přínosů i na poli mezinárodního bádání dokládá, že postoj teologů nebyl zdaleka jednoznačně zamítavý a že již od dvacátých let minulého století bylo přijímání vzniku lidského těla evolucí vcelku běžným standardem katolické teologie stvoření zejména v německy mluvících zemích a ve spojitosti s tím i v Čechách a na Moravě.

Joseph Ratzinger – Benedikt XVI (2017). *Eschatologie. Smrt a věčný život*. Brno: Barrister & Principal.

ISBN: 978-80-7364-060-6

Pod pojmem eschatologie (řecké slovo *éschatos* znamená poslední) rozumíme učení o „posledních věcech“ či výpovědi víry o konečném údělu jednotlivého člověka a také o Bohem způsobené obnově lidstva a celého vesmíru. Joseph Ratzinger, emeritní papež Benedikt XVI., pojednává v této knize o duši, smrti, očistci, vzkříšení, věčném životě a obnově kosmu na základě hluboké analýzy Starého i Nového zákona a především bohaté křesťanské tradice. Čtenář může právem očekávat nejen přesvědčivou interpretaci starších církevních formulací, ale i britkou polemiku s eschatologickými koncepcemi dvacátého století. Autor zde důkladně rozvedl intuice svého učitele Hanse Urs von Balthasara, který prohlásil: „Eschatologie je větrná korouhvička v teologii naší doby. Od ní vystupují ony bouře, které plodně ohrožují velkou oblast teologie: mohou utlouci kroupami, nebo občerstvit.“

Iva Žoudlíková (2016). *Dětské pojetí smrti*. Brno: Masarkova univerzita.

ISBN: 978-80-210-8268-7

Publikace se zabývá představami školních a předškolních dětí o fenoménu smrti. Přibližuje faktory ovlivňující koncept smrti jako je věk, kognitivní zralost, religiozita, komunikace v rodině, vlastní zkušenost se smrtí a další. Sleduje vývoj konceptu smrti u dětí ve věku od 3 do 11 let se zjištěním jednotlivých komponent smrti (univerzalita, nevratnost, aj.) a posouzením rozvinutosti konceptu smrti. K tomuto zjištění je použito kvalitativní metody kresby, rozhovoru, pozorování a pojmové mapy. V závěru se zaměřuje na doporučení, jak seznámit děti se smrtí, na proces truchlení, na to, jak s dětmi o smrti hovořit ve škole nebo v rodině.

Judith Butlerová (2016). *Závažná těla*. Praha: Karolinum.**ISBN: 978-80-2463-325-1**

V knize *Závažná těla* se filosofka a genderová teoretička Judith Butlerová vyrovnává s námitkami, které jí byly adresovány po vydání spisu *Potíže s rodem* (Gender Trouble, 1990). Ty se týkají především otázky tělesnosti jakožto materiality, otázky, která se jejím kritikům zdála v raném pojetí performativní konstituce genderu, jak je Butlerová rozpracovává, nedostatečně zohledněny. Butlerová se v reakci na tyto námitky snaží ukázat, jakým způsobem je sama otázka tělesnosti jakožto materiality od samého počátku podmíněna symbolickými mechanismy. *Závažná těla* jsou ale mnohem víc než jen polemický text, už jen proto, že Butlerová své pojetí rozpracovává i s pomocí skutečného dialogu jak s jinými feministickými teoretičkami (Luce Irigarayová, Julia Kristeva), tak s významnými filozofy druhé poloviny dvacátého století (Michel Foucault, Louis Althusser, Jacques Derrida) a s psychoanalýzou (Sigmund Freud, Jacques Lacan), ale i prostřednictvím exkursů do literatury (Nella Larsenová, Willa Catherová), politické teorie (Ernesto Laclau, Slavoj Žižek) i gay a lesbické subkultury. Už jen kvůli tomuto interdisciplinárnímu záběru patří tato kniha mezi její nejvýznamnější práce.

Luboš Bělka (2016). *Mandala and History: Bidia Dandarovich Dandaron and Buryat Buddhism*. Brno: Masarykova univerzita.**ISBN: 978-80-210-8493-3**

Kniha přináší originální zpracování unikátního materiálu, který vznikl v polovině sedmdesátých let 20. století a v angličtině nebyl dosud monograficky publikován. Původní vizuální analýza pracuje jak s historickými fotografiemi z Burjatska a Tibetu, tak i vlastními autorovými terénními pozorováními a záznamy rozhovorů s aktéry. Vznik nové formy buddhismu v rámci tradiční burjatské sanghy lze datovat do poloviny 20. století. Po druhé světové válce se v rámci tzv. první obnovy náboženství objevilo úsilí zachránit z represáliemi sužovaného tibetského buddhismu alespoň základní věci. Ve třicátých letech byly kláštery pobořeny, některé zcela zničeny, mniši vyhnáni, někteří popraveni, část duchovenstva byla zavřena do gulagu a zbytek se musel vzdát mnišského stavu. V polovině šedesátých let, v období prvních kritik Stalinova kultu, vznikla v Ulan-Ude malá, ale významná skupina, buddhistická komunita. Neoficiální, tajná mikro-sangha se formovala pod vedením B. D. Dandarona, burjatského buddhisty a buddhologa, a existovala až do jeho uvěznění v roce 1972. Byl odsouzen na pět let nucených prací a ve věku šedesáti let v roce 1974 v pracovním táboře umírá. Jeden z jeho nejpřednějších žáků A. I. Železnov namaloval thangka, věnovanou svému učiteli; jednalo se o mandalu Vadžrabhajravu. Namaloval ji jako inovaci starobylé tradice a thangka tak představuje unikátní zobrazení v rámci burjatské buddhistické tradice, neboť začleňuje i prvky z vnějšího světa. Je až překvapivé, jak mnoho lze z thangky vyčíst s využitím religionistického přístupu. Tato metodologie se odlišuje od způsobu, jak obrazu rozumí sami vyznavači rodícího se Dandarona kultu.

Martin Fárek (2015). *Indie očima Evropanů: Orientalistika, teologie a konceptualizace náboženství*. Praha: Karolinum.

ISBN: 978-80-2462-494-5

Hlavní tezí publikace Martina Fárka je tvrzení, že ačkoliv orientalistické či religionistické zkoumání zdánlivě předkládá nezkrácené, ba objektivní interpretace indických tradic, ve skutečnosti jde o pokřivené obrazy odkazující především k vlastní evropské kultuře badatelů. Konceptualizace náboženství je v Evropě klíčovým tématem diskusí již po celá staletí a zejména touto optikou je dosud Indie nahlížena. Teoretickým rámcem analýz náboženství však zůstávají implicitní východiska křesťanského myšlení. Při důkladném zkoumání se ukazuje, nakolik jsou orientalistika i další humanitní obory stále ještě ovlivněny původně teologickým rámcem. Autor při své analýze navazuje na aktuální mezinárodní diskuse a práce renomovaných badatelů, především na výzkumný program S. N. Bálagangádhary. Fárkova studie přináší výsledky originálního výzkumu několika klíčových témat: problémů s interpretací indických tradic jakožto náboženských, které daly vzniknout tzv. hinduismu, buddhismu a dalším. Pozoruhodným tématem je dále evropské zacházení s indickou minulostí, které se odráží v neukončených debatách o tom, zda Indové původně měli či neměli historické vědomí. Autor přináší také nové podněty z aktuální mezinárodní diskuse teorie o příchodu Árijů do Indie. Věnuje se rovněž sporným interpretacím díla významného reformátora Rámmóhana Ráje. Práce je podnětnou a nepochybně provokativní studií pro indology, religionisty, teology, historiky, ale také pro antropology a zájemce o dějiny myšlení.

Franco Moretti (2015). *Grafy, mapy, stromy*. Praha: Karolinum.

ISBN: 978-80-2462-609-3

Tato kniha si klade za cíl přiblížit literární historii ostatním humanitním vědám pomocí nástrojů vyvinutých původně pro jiné oblasti výzkumu: kvantitativních grafů, zeměpisných map a vývojových stromů evoluční biologie. Názorným příkladem je nová interpretace vývoje moderní prózy v první kapitole: teprve při zkoumání nejen několika málo kanonických textů, jak bývá zvykem, ale samotného systému románových žánrů jako celku, vystoupí na povrch existence „literárních cyklů“, na jejichž základě lze stanovit novou periodizaci dějin románu a její význam. Podobné experimenty předkládá i druhá kapitola, kde geografické mapy odhalují hlubokou souvztažnost mezi narativní formou idylického románu a vnímáním prostoru tradičního venkova, a kapitola třetí, kde vývojové stromy neznázorňují dějiny literatury jako lineární přímkou, ale naopak jako proces neustálého větvení a rozbíhání zahrnující všemožné literární formy.

Grafy, mapy a stromy tak pohlízejí na literaturu nikoli jako na kánon vybraných děl, ale spíše jako na systém a na velkém množství materiálu nám představují mnohem překvapivější a bohatší literární dějiny, jež stírají hranice mezi vysokým a nízkým, mezi mistrovskými a zapomenutými díly, mezi dnešní klasikou a někdejšími bestsellery. Neméně invenční je i doslov Alberta Piazzzy, který kromě souhrnu Morettiho podnětů a úvah vybízí k užšímu dialogu mezi literární historií a genetikou.

**Niklas Luhmann (2015). *Náboženství společnosti*. Praha: Karolinum.
ISBN: 978-80-2462-882-0**

V díle Niklase Luhmanna, myslitele funkcionální sociální teorie a dnes již sociologického klasika, který byl pro svůj široký záběr označován za „Hegela druhé poloviny 20. století“, hraje analýza náboženství stěžejní roli. Ze série statí, které mu věnoval, vybíráme poslední, vydanou posmrtně. Představuje navíc reprezentativní sondu do vrcholného Luhmannova myšlení funkčních systémů, jakými jsou též politika, hospodářství, právo či věda.

Cenný je zejména způsob kladení otázek, plynoucích z myšlenky „autopoiesis“ sociálních systémů. V případě náboženství je navíc specifický napětím mezi ním a „domácí“ teorií tohoto systému – teologií. Teorie, která sociální systémy považuje za tvořené komunikací (oproti např. Parsonsovu „jednání“), dovoluje zejména zvolit řadu odvážných přístupů nezávislých na konceptu „člověka“. Pro tuto komplexní teorii je typická rovněž autorova orientace v mnoha disciplínách a časté analogie, takže text je interdisciplinární, mj. v této pozdní fázi již plně inspirovaný nejen biologií Maturanou a Varelou, ale také teorií forem a kybernetikou. Celek tak představuje dobrý odrazový můstek pro kritické úvahy o roli náboženství v západní společnosti v 21. století, od úvahy o tradičních pojmech (Bůh) až po současnou podobu „světového náboženského systému“.